
Pelastusoppi saarnoissa

Tutkimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saarnojen pelastusopillisista eroista

Sylvester David Eriksson-Bique

30. marraskuuta 2007

Tiivistelmä

Tutkielmani käsittelee saarnan opillista eli dogmaattista ulottuvuutta Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Selvitän tutkimuksessani onko saarnojen oppi merkittävästi vaihteleva ja hie-man, miten se suhtautuu kirkon oppiin. Opissa tarkastellaan pelastusoppia ja erityisesti, ketä pelastuvat, mitä on valvominen ja miksi tulee viimeinen tuomio. Opilliset erot näissä kysymyksissä ovat vaikeita, koska saarnan tehtävä on juuri julistaa kirkon uskoa ja kirkon oppia, kuten kirkkojärjestyksessä ja -laissa on Suomessa säädetty. Teoriassa saarnoissa ei pitäisi olla eroja, mutta käytännössä ne voivat vaihdella huomattavastikin.

Toisaalta merkittävää saarnoissa on myös teologinen aspekti, koska saarnan on Jumalan sana luterilaisessa teologiassa. Mutta voiko Jumalan sana ilmetä toiselle papille eri tavalla kuin toiselle.

Kolmanneksi tutkimukseni taustalla on niin kutsuttu sekularisaatioteoria, joka on erittäin kiistanalainen käsite. Sekularisaatio eli maallistuminen on erinäisten käsitysten mukaan politiikan, tieteen ja henkilökohtaisen elämän irtaantumista uskonnollisuudesta (W.S.F. Pickering 1993). Henkilökohtainen irtaantuminen uskosta voi vaikuttaa siihen, mistä saarnoissa uskalletaan puhua ja miten näistä puhutaan.

Aineistonani käytän tutkimuksessani valvomisen sunnuntain ja tuomiosunnuntain jumalanpalvelusten saarnoja 1990- ja 2000-luvuilta, joita pyysin papeilta, keräsin muutamalta valitulta internetsivustolta ja otin Suuresta suomalaisesta saarnakirjasta. Kaiken kaikkiaan saarnoja on 50, joista tosin analysoin vain 48. Tutkimukseni on olennaisesti ottaen kvalitatiivinen eli laadullinen. Toisaalta tutkimuksessa käytetään myös määrällisiä menetelmiä, kuten aineiston luokitelua.

Analyysi pohjautuu sisällönanalyysiin. Tutkimuksellani on teorialähtöinen ja aineistolähtöinen ulottuvuus. Analysoidessani saarnoja etsin saarnoista ensin vastaukset tiettyihin ennalta esitettyihin kysymyksiin ja koodaan aineiston vastauksien perusteella. Saarna luokiteltiin koodatun aineiston avulla erilaisiin luokkiin, joista tehdään johtopäätöksiä opillisista eroista ja sisällöstä. Analyysiä tehdään suurilta osin laadullisesti ja osittain tilastollisesti.

Tutkimuksen tuloksia on, että saarnoissa on erilaisia opillisiä eroja pelastuksessa. Toisaalta osan saarnoista mukaan viimeisellä tuomiolla pelastuvat kristityt, kastetut tai pelastetut. Toisaalta saarnat voitiin luokitella uskon ja teon mukaan niin, että selvästi osa saarnoista korosti tekojen merkitystä, kun toiset saarnat eivät korostaneet asiaa. Valvomisen sunnuntain saarnoista suurin osa määritteli valvomisen käsitteen, mutta erilaisia asioita korostettiin. Osa aineistosta toi esiin rakkauden, uskon tai jumalasuhteen merkityksen. Toisaalta toiset saarnat korostivat arjen merkitystä, tekoja ja viimeisen tuomion odottamista.

Sisältö

1	Johdanto	1
2	Pelastusoppi	2
3	Saarna	3
4	Kirkon oppi	4
5	Tutkimus	4
5.1	Aineisto	4
5.2	Analyysimenetelmä	6
6	Analyysi	8
6.1	Miten valvominen määritellään?	8
6.2	Miksi viimeinen tuomio tulee?	10
6.3	Ketkä pelastuvat?	11
6.4	Muita havaintoja	14
7	Luotettavuus	15
8	Johtopäätökset	16
9	Pohdinta	17
	Viitteet	19

1 Johdanto

Pelastusoppi on jakanut kristillisiä kirkkoja kautta historian. Yksi reformaation tärkeä syy oli pelastusopin muuttaminen. Reformaatiossa oli tärkeää ennen kaikkea korjata se, että uskosta pelastutaan ja teot ovat seurausta tästä. Onko asia kuitenkin selvä? Mitä kirkon julistus ja saarna sanovat aiheesta?

Tutkimukseni pohjana on lähinnä kolme aihepiiriä: kirkon oppi, sekularisaatioteoria ja teologinen käsitys saarnasta. Sekularisaatioteoria on teoria, joka pyrkii selittämään maallistumista ja uskonnon merkityksen pienenemistä. Uskontojen merkityksen pieneneminen voidaan jakaa kolmelle osalle: poliittinen, henkilökohtainen ja intellektuellinen. Henkilökohtainen sekularisaatio tarkoittaa henkilöiden irtaantumista kirkollisista instituutioista ja kirkon opista. Myös kirkon jäsenet irtaantuvat kirkon opista, kuten esimerkiksi Gallup Ecclesiastica 2003 kyselystä voidaan nähdä. Tämä voi vaikuttaa saarnojen sisältöön, koska papit eivät välttämättä halua puhua esimerkiksi pelastusopista, koska seurakuntalaiset olisivat hänen kanssaan erimieltä. Kysymyksenä on, mistä saarnaaja uskalltaa puhua. Toisaalta kysymys on myös, mitä saarnaaja sanoo pelastusopista, joka on vaikea aihe? Sekularisaatiota käsitellään tarkemmin Steve Bruce'n *God is Dead* kirjassa (2000) ja Niemelän tutkimuksessa *Uskonko niin kuin opetan?* (2004).

Kirkon oppi on vaikeasti määriteltävä asia ja useasti herättää keskustellessa kiivaita tunteita, kuten oikeastaan myös sana kirkko. Tämän tutkimuksen kannalta turvaudutaan määrittelemään kirkon oppi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkolaissa ja -järjestyksessä määrittelemäksi kokonaisuudeksi, joka pohjautuu tunnustuskirjoihin. Kirkon oppiin liittyy läheisesti kirkon julistus, jonka pitäisi heijastaa kirkon oppia. Kirkon yleisen opin ja pelastusopin lähtökohdista pyritään arvioimaan saarnojen oppia pelastuksesta.

Tutkimukseni taustalla on erityisesti Kati Niemelän *Uskonko niin kuin opetan?* (2004) tutkimus seurankunnan työntekijöiden uskonnollisuudesta. Hänen tutkimuksensa tuloksia oli, että seurankunnan työntekijöiden, myös pappien, keskuudessa on erimielisyyttä kirkon opista useissa eri asioissa, kuten pelastuskäsityksessä. Näkyvätkö nämä näkemyserot saarnoissa?

Kolmas tutkimukseni lähtökohta on saarnan teologiassa ja se on saarnan luonne Jumalan puheena (Sariola 2001:61-62). Jumalan puheen voidaan ajatella olevan joissain määrin yksikäsitteistä – Onko saarnoissa näin? Emme voi tietää, mitä Jumalan puhe sisältää, mutta voimme tietää, sisältävätkö saarnat opillisiä eroja pelastuksesta. Voisiko Jumalan puhe sisältää opillisiä eroja?

Tutkimukseni selvittää, miten pelastusoppi näkyy saarnassa. Tavoitteena on selvittää, mitä saarnat sanovat pelastusopista, mitä opillisiä eroja näissä asioissa on. Pelastusoppiin merkittäviä teemoja ovat tuomion tuleminen ja tuomion toteutus. Tuomion tulemiseen liittyy puolestaan sen odottaminen ja siihen valmistautuminen. Siksi tarkastellaan valvomisen käsitteen määrittelyä. Toisaalta valvomisen kannalta on olennaista olla varma tuomion tulemisesta. Siksi tutkimuksessa tarkastellaan tuomion perusteluja saarnoissa. Itse tuomion toteutuksessa on kiinnostavaa ikuinen kysymys siitä, ketkä pelastuvat.

Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi on analyysin pohjana. Tämä tarkoittaa ensisijaisesti sitä, että aineistostani eli saarnoista etsitään niiden sisällöllisiä ominaisuuksia. Analyysin merkittävä vaihe on aineiston koodaus, jossa aineiston sisältö käsitteellistetään ja kaiken kaikkiaan yksinkertaistetaan. Koodausmenetelmissä olen hyödyntänyt sekä teoria- että aineistolähtöisyyttä.

Tutkimuksen tulokset ovat, että opillisia eroja on erityisesti pelastusopissa, käsityksessä valvomisesta, käsityksessä viimeisen tuomion ajankohdasta sekä viimeisen tuomioiden perustelussa. Lisäksi havaittiin, että moniin opillisiin kysymyksiin on vaikea löytää saarnoista vastausta, koska useasti saarnat eivät käsittele niitä. Pelastusopin opilliset erot painottuivat uskon ja tekojen väliseen suhteeseen pelastuksessa. Valvomisessa puolestaan käsitteen liittymisessä arkeen, rakkauteen, tekoihin ja Jumalaan oli eroja. Viimeisen tuomion perusteluissa puolestaan eroja oli siinä, että korostettiin pahuuden voittamista, uskonnollista totuutta vai Jumalan lupausta.

Erikseen haluan kiittää saarnojaan tarjonneita pappeja. Heidän ansiostaan tutkimus on ollut mahdollinen.

2 Pelastusoppi

Kristinuskossa voidaan erottaa lukuisia erilaisia käsityksiä pelastuksesta. Pelastusoppia voidaan lähestyä monista näkökulmista. Tässä tutkimuksessa sitä lähestytään kolmen kysymyksen avulla: Ketkä pelastuvat?, Mitä tarkoittaa valvominen? ja Miksi tulee viimeinen tuomio?

Augsburgin tunnustuksessa sanotaan aiheeseen liittyen:

” Edelleen seurakuntamme opettavat, että Kristus on aikojen täytyessä ilmestyvä tuomiolle ja herättävä kaikki kuolleet; hurskaille ja valituille hän antaa iankaikkisen elämän ja pysyvän ilon, mutta jumalattomat ihmiset ja perkeleet hän tuomitsee ikuiseen piinaan. Ne tuomitsevat kasteenuusijat, jotka katsovat, että tuomitettujen ihmisten ja perkeleiden rangaistus on kerran saava loppunsa. Ne tuomitsevat myös sellaiset, jotka nyt levittävät juutalaisia oppeja, joiden mukaan hurskaat tulevat saamaan herruuden maailmassa ennen kuolleiden ylösnousemusta, sen jälkeen kun jumalattomat on kaikkialla kukistettu. ”

Toisaalta samassa teoksessa puhutaan myös hyvien tekojen ja uskon välisestä suhteesta (uskonkohta XX):

” Ensiksikin, että meidän tekomme eivät voi sovittaa Jumalaa tai ansaita syntien anteeksiantamusta ja armoa, vaan sen me saavutamme yksin uskon kautta, kun uskomme, että meidät otetaan armoon Kristuksen tähden, joka yksin on asetettu välittäjäksi ja sovituksen välineeksi, jonka kautta Isä sovitetään. – Edelleen meikäläiset opettavat, että hyvien tekojen tekeminen on välttämätöntä. Niitä ei ole tehtävä sen takia, että luottaisimme niillä ansaitsevamme armon, vaan sen takia, että se on Jumalan tahto. ”

Tätä tekstiä voidaan tulkita niin, että ihmiset pelastuvat vain uskosta, mutta uskosta seuraa teot. Myös teot ovat tärkeitä, mutta joiden avulla ei pelastuta.

Valvomisen käsite on vaikea määritellä. Raamatussa se esiintyy viimeisten aikojen ennustuksissa evankeliumiteksteissä, esimerkiksi Matt. 24:42-44 sanotaan:

” [Jeesus puhuu]Valvokaa siis, sillä te, ette tiedä, minä päivänä teidän Herranne tulee. Ymmärrättehän, että jos talon isäntä tietäisi, mihin aikaan yöstä varas tulee, hän valvoisi eikä antaisi murtautua taloonsa. Olkaa siis tekin valmiit, sillä Ihmisen Poika tulee hetkellä, jota ette aavista. ”

Evankeliumit ja kirkon oppi eivät tarkasti määrittele valvomista eli saarnaajilla on paljon vapauksia sen määrittelyssä. Tämä on osaltaan syy tarkastella valvomisen käsitteeseen liittyviä opillisia eroja.

Viimeisestä tuomiosta puhutaan Raamatussa paljon, mutta, miksi se tapahtuu jää usein epäselväksi. Tämä aspekti vaikuttaa siihen, mitä saarnat voivat sanoa käsitteestä. Erityisesti tulee huomioida, että tuomiosunnuntain ja valvomisen sunnuntain evankeliumiteksteissä ei kerrota viimeisen tuomion syistä. Siksi tuomion syyt onkin saarnoissa oletettavasti vaikea asia, jota ei käsitellä paljoo.

3 Saarna

Saarna on, ainakin tämän tutkimuksen kannalta, kristillinen puhe, joka pidetään jumalanpalveluksen tai sitä riittävästi muistuttavan hartauden yhteydessä. Sen merkitys on suuri ja sitä kutsutaankin jumalanpalveluksen ytimeksi. Jukka-Pekka Puron (1998) viittaa Räsäsen tutkimukseen Retoriikasta saarnaan tutkimuksessaan, joka näyttää, että saarna on useimmille kirkossa kävijöistä 'se tärkein' jumalanpalveluksen osa. Saarnalla on väliä. Saarnalla on ollut myös historiassa väliä, sillä jo Augustinus pohti saarnojen vaikeuksia.

Ensimmäisenä kristillisenä saarnana pidetään Jeesuksen puhetta synagogassa (Luuk. 4:16 – 22). Siinä Jeesus löytää Raamatun kohdan (Jes. 61:1-2), jossa on profetia Jeesuksen tulemisesta. Luettuun sen hän lausuu ”Tänään teidän kuultenne, on tämä kirjoitus käynyt toteen”. Olennaisesti ottaen Jeesuksen puhe sisälsi kolme saarnan olennaista ominaisuutta: tekstin, sen tulkinnan ja sovelluksen. Teksti oli eräs profeettakirja, tulkinta oli se, että teksti puhui Jeesuksesta ja sovellus oli se, että tekstin sanoma kohdennettiin kuulijoille ja puhujan ajanhetkeen. Myöhemmin tätä rakennetta on alettu kutsua kolmiportaiseksi malliksi, jota on pidetty saarnan ihanteellisen rakenteena. (Kotila 2001; Sariola 2001a; Saarnaa Sanaa. Sananjulistajan käsikirja)

Ensimmäiset merkittävät saarnaajat olivat kirkkoisät Augustinus (k. 430) ja Johannes (k. 407). Johannes oli erityisen kuuluisa puhetaidoistaan ja saikin lisänimen Krysostomos, joka tarkoittaa "kultasuu". Hän on myös saarnaajien suojeleluspäihimys Katolisessa kirkossa. Johannes korosti sitä, että saarna on sidottu tekstiin. Saarnoissaan hän hyödynsi vertauskuvia ja kaksiportaista rakennetta, jossa alussa oli eksegeesi eli tekstiosa ja lopussa tulkinta. Hän kohdisti saarnaansa rajusti soveltaen sanomaa kuulijoihin, mistä hän on myös jäänyt kuuluisaksi. (Kotila 2001; Saarnaa Sanaa. Sananjulistajan käsikirja)

Saarnassa Augustinus korosti asiaa (res) ja sen sovellusta (signa). Hänelle oli tärkeää, että saarna oli ymmärrettävä. Hänen mukaansa saarnan tuli ennen kaikkea opettaa (doctere), ilahduttaa ja miellyttää (delectere) sekä taivuttaa ja muuttaa (flectere). Augustinuksella oli myös näkemys saarnasta, joka perustui piispa Ambrosiuksen näkemykseen: ”Kirjain kuolettaa, mutta henki tekee eläväksi.” Hänellä oli saarnoissaan selvästi liturginen, eksegeettinen ja profetallinen aspekti. Liturgisuus tarkoittaa, että saarna on olennainen osa jumalanpalvelusta ja on rituaalinomainen. Eksegeettisyys tarkoittaa, että saarna perustuu Raamatulliseen tekstiin ja tulkitsee sitä. Profetallisuus puolestaan tarkoittaa, että saarna on osa kuulijoiden elämää ja että saarna pitää soveltaa kuulijoiden elämään. (Puro, 1998:6; Kotila 2001; Sariola 2001a; Saarnaa Sanaa. Sananjulistajan käsikirja)

Kirkkojärjestys sanoo saarnasta (KJ II osa, 2. luku: § 4):

”Saarna on pidettävä kirkkokäsikirjan määräämistä teksteistä ja sen on oltava kirkon tunnustuksen mukainen. Saarna ei saa sisältää sopimatonta viittausta henkilöön tai kiihotusta”

Tähän liittyen on toisessa Pietarin kirjeessä luvun yksi jakeessa 21 (Raamattu, 1992) sanottu:

”Yksikään profetallinen sana ei ole tullut julki ihmisen tahdosta, vaan ihmiset ovat puhuneet Pyhän Hengen johtamina sen, minkä ovat Jumalalta saaneet.”

Näistä yhdessä voimme päätellä, että saarnan ajatellaan olevan Jumalan puhetta ihmiselle (Sariola, 2001b:61-65). Siltä velvoitetaan maltillisuutta ja sitä, että se sitoutuu kirkon oppiin. Saarnaan liittyy myös olennaisesti se, että se sitoutuu kirkkokäsikirjan teksteihin, jotka määrittellään Evankeliumikirjassa. Se teologinen aspekti, että saarna on Jumalan puhetta on ratkaiseva luterilaisessa näkemyksessä. Saarnan on silloin myös armonväline ja sillä on siten erityinen yhteys ehtoolliseen. (Sariola 2001a; Sariola 2001b)

Sen lisäksi, että saarnalla on selvä teologinen ulottuvuus niin saarna on myös puheviestintää ja erityisesti ryhmä- ja organisaatioviestintää. Saarna voidaan ilman uskonnollista aspektia tutkia saarnan vaikuttavuutta, retoriikkaa, rakennetta jne. Jukka-Pekka Puro on tutkinut näitä Retoriikasta saarnaan kirjassaan (2000). Siinä hän esimerkiksi analysoi saarnan kielen rakennetta, keinoja ja puheen tyyliä. Nämäkin ovat tärkeitä аспектеja saarnassa, vaikka on kyseenalaista onko niillä teologista merkitystä.

Saarnan puheviestinnällisessä tarkastuksessa on otettava huomioon viestintätilanteen kaikki osapuolet ja viestinnän ympäristö. Tärkeimmät puheviestinnän osapuolet ovat puhuja ja vastaanottaja. Mukana on myös itse sanoma ja siihen liittyvä välitys. Tutkimukseni saarnoissa puhuja on aina pappi. Vastaanottaja on puolestaan seurakunta. Pitää ymmärtää, että tässä tilanteessa ”seurakunta” on abstrakti käsite, jota käytetään kirkkokansasta. Se voi vaihdella huomattavastikin vuodenaajan ja alueen mukaan.

4 Kirkon oppi

Tutkimuksessani pitäydyn määrittelemään kirkon opin kirkon tunnustukseksi. Tunnustus sidotaan kirkkolaisissa kirkon tunnuskirjoihin (KL 1. osa, 1. luku: 1 §). Tunnustuskirjat puolestaan määrittellään Yksimielisyys-tunnustuskirjassa, jossa asia mainitaan seuraavasti:

”Sen [Jumalallisen totuuden] perustus on profeettojen ja apostolien kirjoituksissa sekä myös kolmessa vanhassa uskontunnustuksessa. Se sisältyy myös siihen Augsburgin tunnustukseen – Augsburgin tunnustuksen Puolustukseen, Schmalkaldenin opinkohtiin ja – Isoon ja Vähään katekismukseen.”

Näiden tunnuskirjojen lisäksi Uppsalan kirkolliskokouksen yksimielisyyden ohje mielletään Suomessa ja Ruotsissa tunnustuskirjaksi [15].

On merkittävää havaita, että näin määritelty ”kirkon tunnustus” ei tarkoita välttämättä ”oikeaa oppia” tai välttämättä ”ainoaa oppia”. On selvää, että tunnustuskirjoissa on tulkinnanvaraisuutta. Tässä mielessä kirkon opin käsite on ongelmallinen, vaikka tunnustuskirjoissa saakin joihinkin asioihin selvän kannan. Esimerkiksi Iso ja Vähä katekismukset ovat kohtuullisen yksikäsitteisiä.

5 Tutkimus

5.1 Aineisto

Aineistoni on kerätty syys-marraskuussa vuonna 2007. Kokosin aineistoni nettisaarnoista, Suuresta suomalaisesta saarnakirjasta ja pyytämällä. Nettisaarnat keräsin hakemalla internetistä saarnoja

erilaisilta saarnasivuilta sekä seurakuntien sivuilta, että yksityishenkilöiden sivuilta. Papeilta keräsin saarnat etsimällä mahdollisia pappeja internetistä ja pyytämällä heitä läheisiltäni. Kahdelta papilta sain saarnat toisen henkilön välityksellä. Aineistoni koostui lopulta 50 saarnasta. Nettisaar- noja näistä oli 22, kirjan saar- noja oli kaksi ja papeilta keräsin 25. Aineisto numeroitiin analyysin ja viittaamisen helpottamiseksi. Kuudelta papilta kysyttiin myös taustatietoja sukupuolesta, herän- näisyydestä ja käytetystä saarna-aineistosta.

Yritin aineiston keruussa huomioida erilaisia tekijöitä: sukupuolen, asuinalueen ja herännäisyys- taustan. Esimerkiksi pyysin tarkoituksella tuntemiltani ihmisiltä pappien yhteystietoja, joilla oli- si herännäinen tausta. Toisaalta aineistooni tuli luultavasti luonnostaankin herännäisyystaustaisia henkilöitä, koska niitä on papeissa paljon (Niemelä, 2004). Herännäisyystaustan sain tietää kuiten- kin varmasti vain kuusi papilta. Aineisto sisälsi ainakin pappeja, jotka olivat saaneet vaikutteita evankelisuudesta, hiljaisesta liikkeestä ja viidesläisyydestä. Osa papeista ilmoitti myös, että he eivät kuuluneet mihinkään herätysliikkeeseen.

Sukupuolen ja hiippakunnan mukaan aineisto jakautuu taulukon 5.1.1 mukaan. Sukupuolijakauma

selite	mies	nainen	Helsinki	Tampere	Turku	Lapua	Oulu	Espoo	Mikkeli	Kuopio	Porvo
lukumäärä	15	11	2	4	3	4	2	2	6	1	0
prosenttiosuus	57,7%	42,3%	7,7%	15,4%	11,5%	15,4%	7,7%	7,7%	23,1%	3,8%	0%

Taulukko 5.1.1: Pappien jakautuminen hiippakunnittain ja sukupuolittain. Huomaa, että kahdelta papilta ei voinut selvittää hiippakuntaa.

on taulukon perusteella lähes tasan. Havaitaan, että eniten pappeja tulee Mikkelin hiippakunnasta ja yhtään pappia ei tule Porvoon hiippakunnasta. Mutta Porvoon hiippakunta on kielellinen hiip- pakunta, jolla ei ole mitään yksikäsitteistä sijaintia. Muuten tutkimuksessani oli mukana pappeja kaikista hiippakunnista. Kuopion hiippakunnasta pappeja oli vain yksi.

Aineiston saarnat olivat tuomiosunnuntain ja valvomisen sunnuntain saar- noja. Aineisto rajattiin näin, koska nämä liittyivät molemmat läheisesti pelastusoppiin. Tuomiosunnuntain saar- noja tutki- muksessa oli 21 ja valvomisen sunnuntain saar- noja 27. Tuomiosunnuntain ja valvomisen sunnuntain jumalanpalvelusten kolme lukukappaletta on ilmaistu taulukoissa 5.1.2 ja 5.1.3.

Selite	1. vuosikerta	2. vuosikerta	3. vuosikerta
1. lukukappale	Dan. 7: 9-10, 13-14	Mal. 3: 19-20	Dan. 12: 1-3
2. lukukappale	2. Tess. 1: 3-10	1. Kor. 15: 22-28	Ilm. 20: 11-21: 1
Evankeliumi	Matt. 25: 31-46	Matt. 25: 31-46	Matt. 25: 31-46

Taulukko 5.1.2: Tuomiosunnuntain lukukappaleet

Tuomiosunnuntain evankeliumitekstit ovat jokaisella vuosikerralla samat ja siksi aineistoa ei ole jär- kevä eritellä sen mukaan. Valvomisen sunnuntain vuosikertojen saarnat eivät ole kaikki samoja. Niissä kaikissa tosin tulee esiin yhtä voimakkaana valvomisen käsite. Valvomisen käsite on pelas- tusopillisestikin tärkeä ja siksi se otetaan myös analyysissä huomioon omana tarkastelunaan.

Saarna-aineistossa on merkittävää myös sen konteksti. Analyysin tuloksena havaittiin, että aineis- ton saarnoista osa oli pidetty isänpäivänä, perhemessuissa tai mukulamessussa. Saarnoista yksi oli

Selite	1. vuosikerta	2. vuosikerta	3. vuosikerta
1. lukukappale	Aam. 4: 12-13	Mal. 3: 13-18	Ps. 94: 8-15
2. lukukappale	2. Piet. 3: 8-14, 18	Hepr. 3: 12-15 / Ilm. 22: 10-17	1. Tess. 5: 2-11
Evankeliumi	Matt. 25: 1-13	Mark. 13: 33-37	Matt. 24: 36-44

Taulukko 5.1.3: Valvomisen sunnuntain lukukappaleet

suunniteltu erityisesti nuorille ja muutama saarna oli pidetty rippikoulun aloituksena. Toisaalta joissain saarnoissa viitattiin merkittäviin ajankohtaisiin tapahtumiin, kuten Ranskan väkivaltaisuuksiin vuonna 2005 lokakuussa ja marraskuussa. Analyysissä havaittiin, että saarnan konteksti vaikutti merkittävästikin saarnan sisältöön ja oppiin, mikä oli tosin odotettavaakin. Tätä ei kuitenkaan tarkemmin analysoitu tutkimuksessa.

5.2 Analyysimenetelmä

Tutkimuksen analyysi on sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Tavoitteena on saada aineistosta tiiviimpi esitys ja tarkastella ennen kaikkea aineiston sisältöä ja näin ollen myös aineiston eroja ja yhtäläisyyksiä. Erityisesti metodiikka pyrkii luomaan aineistosta kuvauksen, joka voi olla tilastollinen tai sanallinen. (KvaliMOTV julkaisu)

Tähän tutkimukseen sisällönanalyysi valittiin siksi, että tavoitteena on kuvata aineiston sisältöä ja erityisesti aineiston sisältöjen eroavuuksia. Tärkeää oli löytää metodi, joka olettaa tekstin sisällön olevan objektiivista ja vastaavan objektiivista todellisuutta (tässä esimerkiksi todellista saarnaa). Sisällönanalyysissä teksti käsitetään näin ja tekstiä analysoidaan itsessään mahdollisista konteksteista irrallaan (P. ja A. Järvinen, 2000:66-67). Tarkemmin tavoitteena on löytää kustakin saarnasta sen opillinen sisältö ja tiivistää se niin, että sillä voidaan kuvata aineistoa kokonaisuutena. Tällaista aineiston tiivistämistä kutsutaan koodaamiseksi, jossa aineiston sisällöllisiä seikkoja kirjataan muistiin, joko itse tarkasteltavaan tekstiin tai erilliseen dokumenttiin. (KvaliMOTV julkaisu)

Aineistoa koodattiin sekä aineisto- että teorialähtöisesti. Aineistolähtöisyydessä koodausmenetelmä luodaan analyysin edetessä ja havainnot pyritään sitomaan ennen kaikkea kiinteästi aineistoon. Teorialähtöisyys tarkoittaa, että analyysiin vaikuttaa erilaisia teorioita ja koodaus pohjautuu niihin.

Aineiston koodaus perustui seuraavaan kysymysrunkoon:

1. Milloin viimeinen tuomio tulee?
2. Tuleeko Jeesus takaisin tuomitsemaan ihmisiä?
3. Ketkä pelastuvat?
4. Mitä pitää tehdä, jotta pelastuu?
5. Onko olemassa taivasta?
6. Onko olemassa helvettiä?
7. Minkälainen on ikuinen elämä taivaassa?

8. Minkälainen on ikuinen elämä helvetissä?
9. Millainen on viimeinen tuomio ja maailman loppu?
10. Miksi maailma loppuu ja tulee viimeinen tuomio?
11. Mitä tarkoittaa valvominen?
12. Mikä on saarnan teema?

Kysymykset 2,5 ja 6 ovat Gallup Ecclesiastica -gallupin ja Niemelän hyödyntämiä. Loput kysymyksistä luotiin kokeilumielellä. Kysymykset valvomisesta ja teemasta lisättiin analyysin edetessä, koska koettiin, että ne olisivat tarpeellisia huomioida. Analyysiprosessi ja aineisto vahvistivat kysymysrungon sopivaksi ja ei nähty aihetta muuttaa sitä. Tässä tulee ilmi aineistolähtöisyys käytännössä.

Kysymysrunkoa hyödynnettiin analyysissä niin, että kukin saarna ”vastasi” kysymysrunгон kysymyksiin. Vastauksien etsinnässä tulkittiin saarnojen sisältöä. Ensisijaisesti tulkittiin ilmisältöä eli saarnasta selvästi luettavaa sisältöä. Tulkinta eteni tavallisesti saarnakohtaisesti niin, että saarna luettiin kerran huolellisesti ja sitten analysoitiin kysymyskohtaisesti saarnaa. Prosessin aikana saarna saatettiin lukea useampaankin kertaan. Analyysiprosessin aikana tuli selväksi, että täysin kirjalliset saarnat ovat helpoimpia analysoida. Toisaalta kaksi saarnaa, 1. ja 2., jouduttiin hylkäämään analyysiltä, koska ne olivat liika viitteellisiä. Vastaukset ja tarvittaessa myös sitaatti saarnasta kirjattiin ylös. Näin saatiin aikaan tiiviimpi kuvaus aineistosta.

Koodatun aineiston vastauksia kysymyksiin tarkasteltiin erikseen kysymyksien 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11 ja 12 osalta. Kysymykset 3 ja 4, 5 ja 6 sekä 7 ja 8 käsiteltiin yhdessä. Tutkimuksen kysymyksien kannalta merkittävimmät tulokset saatiin kuitenkin kysymyksien 3 ja 4, 10 ja 11 analyysistä.

Kysymyskohtainen analyysi tehtiin niin, että aineistosta muodostuneen yleiskuvan mukaan kukin vastaus luokiteltiin sisältönsä mukaan kysymystä vastaaviin luokkiin. Näin saatiin analysoidulle kysymykselle luokkajako ja tilastollista tietoa eri luokkien koosta. Näin helpottui aineiston hahmottaminen ja havaintojen pohtiminen. Luokiteltua aineistoa tarkasteltiin vielä yhdessä yksittäisistä saarnoista kerätyillä sitaateilla, joiden avulla muodostettiin johtopäätökset ja analyysin lopullinen sisältö.

Kysymyksien kolme ja neljä osalta aineisto koodattiin ensin luokkiin sen mukaan, mitä saarna sanoi pelastumisen edellyttävistä teoista (ja myös uskosta): ei mainintaa, usko, uskosta teot, usko ja teot, muu, ja EOS. Saarnoja tarkasteltiin lisäksi aspektilla, kerrotaanko saarnassa suoraan, ketkä pelastuvat. Tässä huomioitiin erityisesti käsitteiden ”me”, ”kristityt” ja ”kastetut” käyttö puhuttaessa pelastetuista.

Saarnat jaettiin kysymyksen 10 osalta luokkiin: ei mainintaa, pakko uskoa, oikeus ja lupaus. Ei mainintaa luokkaan sijoitettiin saarnat, joissa ei käsitelty aihetta ollenkaan. Kysymystä 11 osalta päädyttiin luokittelemaan saarnat luokkiin: ei mainintaa, rakkaus, jumalasuhte, muut teot, valmius, vahtiminen, arkielämä, taistelu, arviointi ja usko. On huomattava, että saarnoja sijoitettiin tässä useampaan kuin yhteen luokkaan, koska osa saarnoista määritteli valvomista useammalla määreellä.

6 Analyysi

6.1 Miten valvominen määritellään?

Valvominen sana määritellään yhdeksässä saarnassa. Näissä käsite määritellään lukuisilla eri tavoilla ja eri laajuuksilla. Saarnat luokiteltiin valvomisen käsitteen osalta taulukon 6.1.1 esittämällä tavalla.

Luokka	saarnat	kaikkiaan saarnoja
ei mainintaa	5,8,17,26,27,31,40,41,42	9
rakkaus	16,43	2
jumalasuhte	16,19,23	3
muut teot	19	1
valmius	10,11,19,23,28,32,43,45	8
vahtiminen	12,23,43,45	4
arkielämä	14,19,39	3
taistelu	18,20	2
arviointi	43	1
usko	10,11,15,20,30,39,43,44	8

Taulukko 6.1.1: Saarnojen jakautuminen koodeittain valvomisen käsitteen määrittelyssä. Huomio: saarna voi kuulua useampaan koodiin

Käsitlemme nyt kaikkia luokkia paitsi ei mainintaa -luokkaa. Rakkaus luokka käsitti kaikki saarnat, jotka käsittelivät valvomista erityisesti lähimmäisistä huolehtimisen ja epäitsekkyuden kautta. On syytä huomata, että useampikin kuin 2 saarnaa puhui tästä teemasta. Toiset saarnat eivät kuitenkaan liittäneet rakkauden käsitettä valvomisen käsitteeseen. Toisaalta esimerkiksi saarna 49 käsittelee tätä teemaa, mutta se on tuomiosunnuntain saarna ja ei siten käytä valvomisen käsitettä. Saarnassa 43 valvomisen käsitettä käsitellään seuraavasti¹:

” Valvokaa - katsokaa omaa vaellustanne[vahtiminen]. Valvokaa - rohkaiskaa toisianne uskossa ja toivossa[rakkaus]. Valvokaa - levätkää Herran lupauksissa [usko]. Valvokaa - luottakaa Herran huolenpitoon[usko]. Valvokaa - arvioikaa maailmaa ja sen tapahtumia uskon avaamista näköaloista[arviointi]. Valvokaa - ole valmis kohtaamaan Herrasi tänään[valmius]. ”

Tässä toisen lauseen mukaan sijoitetaan saarna luokkaan rakkaus. Saarna kuuluu myös luokkiin usko, vahtiminen, valmius ja arviointi. Saarna 16 puolestaan sanoo seuraavasti:

” Mutta, kun Jeesus puhuu valvomisesta, hän silti tarkoittaa jotakin. Hän tarkoittaa, ettei saisi elää elämää itsekkäästi[rakkaus]. – – Jeesus haluaa, että me pidämme huolta myös toisistamme[rakkaus]. Valvominen on ikään kuin valppaana olemista, huolehtimista siitä, etteivät riidat jää päälle, että pahat mielet selvitetään, että annetaan anteeksi ja myös pyydetään anteeksi[rakkaus]. Kun nähdään, että toisella on paha olla, mennään siihen lähelle ja kysytään, miten voitaisiin olla avuksi, tai tehtäisiinkö jotakin yhdessä, näytettäisiin, että me välitetään hänestä. Valppaana olemisen on myös sitä, että me rukoilemme[jumalasuhte]. Kun ei rukoile, unohtaa helposti Jumalan ja voi käydä niin, että tulee myös itsekkääksi[rakkaus]. ”

Tässäkin saarnassa näkyy lähimmäisistä huolehtiminen. Saarnassa korostuu se, ettei saa elää itsekkäästi. Tämä saarna on siitä myös mielenkiintoinen, että se on pidetty mukulamessussa. On huomattavaa, miten tarkasti tässä saarnassa määritellään valvomisen käsite. Saarna 16 on myös hyvä

¹Lauseen loppuun merkityt hakasulut tarkoittavat, minkä katkelman perusteella saarna on sijoitettu mihinkin

esimerkki luokasta jumalasuhte. Tässä näkyy miten valvomisessa korostuu myös rukoilu ja siinä samalla jumalasuhte. Lisäksi saarna edustaa näkemystä, jossa vaaditaan myös tekoja. Huomioitavaa on, ettei nyt puhuta pelastumisesta vaan pelkästään valvomisesta, vaikka nämä joissain saarnoissa liittyvät toisiinsa, kuten saarnoissa 4 ja 30.

Saarna 19 on kuitenkin erityinen siksi, että se vaatii vahvasti rukoilua ja ehtoollista, joita se myös vaatii pelastusta varten. Se kuuluu ainoana saarnana luokkaan muut teot. Evankelis-luterilaisen kirkon katekismuksessa sanotaan ehtoollisesta: ”Kun tutkimme itseämme, joudumme myöntämään, että olemme epäuskoisia ja rakkaudettomia. Tarvitsemme tätä ateriaa.”. Toisaalta Martin Luther sanoo rukoilusta Isossa katekismuksessa: ”Sen vuoksi onkin mitä tärkeintä, että emme päästä Jumalaa hetkeksikään rauhaan, vaan huudamme ja rukoilemme, että – –”.

Voimme tulkita jo näistä, että rukoilu ja ehtoollinen on tärkeää, mutta on hyvä kysyä, onko se valvomisen kannalta tärkeää ja keskeistä. Mutta mielenkiintoista on, että saarnassa 19 ehtoollinen ja Raamatun luku kytketään suoraan valvomiseen ja pelastumiseen.

Seuraavaksi on jälleen kaksi läheistä käsitettä valmius ja vahtiminen. Erona on se, että jälkimmäinen korostaa itsensä ja tekojensa seuraamista, kun taas ensimmäinen korostaa valmiutta viimeistä tuomiota varten ja Jeesuksen odotusta. Valmius teema esiintyi useasti. Yllä olevassa sitaatissa saarnasta 43 näkyy myös valmius teema siinä, että sanotaan: ”Valvokaa - ole valmis kohtaamaan Herrasi tänään”.

Toisaalta samassa saarnassa esiintyy myös vahtimisen teema, kun sanotaan: ”Valvokaa - katsokaa omaa vaellustanne”. Pitäisi vahtia itseään ja omaa vaellustaan, joka voidaan tulkita elämäksi ja elämän kuluksi. Saarnassa 11 sanotaan seuraavasti: ”Valvomisen on valmiustila, jossa tehdään havaintoja siitä, mitä ympärillä tapahtuu.” Tässä korostuu juuri valmius ja aktiivinen ympäristönsä seuraaminen. Saarna 11 on harvinainen tässä korostuksessaan havaintojen tekemisessä ympäristöstä.

Koodi arkielämä on hyvin tärkeä, vaikka se esiintyi vain 3 saarnassa. Esimerkiksi saarna 14 kuuluu vain tähän luokkaan ja sen lisäksi se on pidetty isänpäivänä. Tässä saarnassa korostuvat vain elämäntavat. Saarna 14 sanoo aiheesta näin: ”Valvokaa, kehotti Jeesus, olkaa ajan tasalla, nähkää olennainen.”. Samalla lailla saarna 39 sanoo: ”Valvomiseen sisältyy arkista harkintaa, aktiivista toimintaa ja myös turvallista luottamusta siihen, että Jumala on läsnä” Näin saarna 39 kuuluu myös luokkaan usko.

Taistelu luokka on pieni ja sinne kuuluu vain kaksi saarnaa. Näistä saarnoista 20 sanoo:

” Valvomisen on siis Herrassa pysymistä. Se edellyttää kahta asiaa: Parannusta ja uskoa. Kun Jeesus aloitti toimintansa, hän julisti kansalle yksinkertaista sanomaa: Tehkää parannus ja uskokaa evankeliumi! Parannus - se tarkoittaa: Tunnusta syntisi synniksi ja luovu siitä, sanoudu siitä irti. Tappele sitä vastaan. ”

Saarna sanoo suoraan, että valvomiseen kuuluu ”tappelu syntiä vastaan”. Tämä ajatus ei esiinny muissa saarnoissa yhtä voimakkaasti, ei edes saman papin muissa saarnoissa.

Arviointi luokka on siitä mielenkiintoinen, että sen ainoan saarnan 43 on ainutlaatuinen ja erikoinen aineistossa. Se tuo esiin valvomisen sen, että pitäisi tarkastella maailmaa uskosta käsin. Valvomisen käsite kytkeytyy näin arvomaailmaan, uskoon ja ajatteluun. Ei riittäisikään uskoa tai tehdä jotenkin, vaan pitää myös ajatella tietyllä tavalla. Siinä mielessä saarna 43 tuo hyvin erikoisen asian esiin. On kysyttävä, onko saarnaaja tarkoittanut tämän tuotavan esiin? Toisaalta saarnassa

on muutenkin teemana ihmisten arvomaailma ja käsitykset maailmasta, joten asia ei ole ristiriidassa saarnan kokonaisuuden kanssa.

Viimeinen luokka on usko. On oikeastaan hämmästyttävää, että vain kahdeksassa saarnassa sidotaan valvomisen selkeästi uskoon. On huomioitava, että valvomisen käsite saattaa sisältää automaattisesti uskon ja siksi sitä ei erikseen mainita. Yllä olevassa saarnassa 43 sanotaan suoraan ”Valvokaa - levätkää Herran lupauksissa Valvokaa - luottakaa Herran huolenpitoon”.

Saarnojen erilaisista korostuksista ja määrittelyistä voidaan löytää monenlaisia opillisia eroja. Ensimmäkin muutamalla saarnalla on erikoisia korostuksia, jotka eroavat muista. Saarnassa 19 on vahvasti ehtoollinen, rukous ja Raamatun luku esillä, kun muissa saarnoissa ei näitä kaikkia teemoja ole. Vain luokan jumalasuhte kaks muuta saarnaa käsittelee edes rukousta valvomisen yhteydessä. Toisaalta samalla tulee esiin myös, että jumalasuhdetta ei liitetä kiinteästi valvomisen käsitteeseen muuta kuin kolmessa saarnassa, vaikka asian voidaan ajatella olevan tärkeä.

Toinen tärkeä havainto on, että usko liitetään valvomiseen vain kahdeksassa saarnassa. Radikaalisti voisi tulkita, että 19 saarnan mielestä usko ei ole valvomisessa keskeistä. Toisaalta on huomioitava, että uskoa voidaan pitää tässä yhteydessä itsestään selvänä. Muita merkittäviä havaintoja voidaan saada lähimmäisenrakkauden ja arkielämän merkityksen korostamisesta. Näitäkin tulee esille saarnoissa vain vähän ja siksi herääkin jälleen ajatus, että ne eivät olisi tärkeitä monien pappien mielestä. Tärkeitä yksilöllisiä havaintoja on saarnassa 20, joka tuo rohkeasti esiin taistelun omaa pahaa puolta vastaan, mikä on poikkeuksellista saarnoissa. Tämäkin on osaltaan merkittävä ero opillisesti.

6.2 Miksi viimeinen tuomio tulee?

Tämä kysymys on erittäin vaikea, kuten on monille varmaan itsestään selvää. Tutkimuksessani tämä oli kysymysrunon 10. kysymys ja oletin jo aluksi, etten saisi moniakaan vastauksia. Lopulta kuitenkin 29 saarnasta ei löytynyt vastausta ja 19 saarnasta löytyi vastaus. Saarnojen jakautuminen eri luokkiin on kuvattu taulukossa 6.2.1. Opillisesti merkittävää on viimeisen kolmen luokan väliset

Pelastuskäsite	Saarnat	kaikkiaan saarnoja
ei mainintaa	5, 6, 8-16, 18, 20, 21, 23, 24, 27-29, 31, 33, 34, 39, 40, 44, 46-49	29
pakko uskoa	30	1
oikeus	50, 42, 36, 35, 22, 17, 4	7
lupaus	45, 41, 38, 37, 32, 26, 25, 19, 7, 3, 43	11

Taulukko 6.2.1: Saarnojen jakautuminen viimeisen tuomion perusteluissa

suhteet: pakko uskoa, oikeus ja lupaus. Näistä pakko uskoa luokka oli pienin. Sen vaikutus näkyy saarnassa 30:

” On järkyttävää lukea Jeesuksen vertauksen loppua. Jumalan tuomio on niin ehdoton, niin vastaansanomaton, niin yksiselitteinen. Mutta siihen on uskottava, koska Jumala tietää meidät, hän tietää ihmisen elämän, joka on yllättävä ja pelottava ja oikukas. Hän tietää, että ilman Häntä ja hänen lohduttavaa Sanaansa me emme pärjää, emme jaksaa. ”

Saarnaaja sanoo suoraan, että on pakko uskoa, vaikkakin perustelee sitten asian osittain viitaten ”Jumalan sanaan”. Näin ollen oikeastaan saarna 30 liittyy myös luokkaan lupaus. Lupaus luokka on suurin ja voisi ajatella, että on helpointa saarnaajalle sanoa, että tuomio tulee siksi, että Jumala niin sanoo tai Raamatussa lukee. Siinä mielessä viimeinen tuomio on samanlainen asia, kuin Jumalan olemassaolo. Vaikka sitä perustellaan, olennaista on, että Raamattu sanoo niin. Tämä Raamatullinen auktoriteetti näkyy analysoimistani saarnoissa esimerkiksi saarnassa 26: ”Herra itse sanoi palaavansa ja Pyhä Kirja lupaa niin.” Toisaalta saarnassa 37 sanotaan: ”Tunnustamme tämän joka sunnuntai uskontunnustuksessamme, mutta silti mielellämme kieltäisimme koko tuomion todellisuuden.” Saarnassa 26 tulee esiin Herran ja Raamatun lupaus, mutta saarnassa 37 tulee vain uskontunnustus ja puhutaan heti tuomion todellisuudesta. Molemmissa tuomio todetaan perustelematta ”pakolliseksi” ja väistämättömäksi, mutta erona on mihin viitataan.

Oikeus luokka on ehkä lupaus ja pakko uskoa luokista merkittävästi eroava. Tämä on ainoa, joka pyrkii selittämään tarkemmin, miksi viimeinen tuomio tulee ja miksi se on oikein. Esimerkiksi saarnassa 4 näkyy tämä: ”Tuomion evankeliumia on myös se tieto, että oikeus tapahtuu. Kerran paha saa oikeudenmukaisen palkkansa” Ehkei tämä suoraan perustele tuomiota, mutta se validoi sen ja antaa sille oikeutuksen. Saarna 4 viittaa tässä Psalmiin 73. Toinen saarna 50 sanoo samaan aiheeseen liittyen:

” Tämä tuomion väistämättömyys on selviö. Jeesus ei kertonut vertausta, vaan kuvasi tulevia tapahtumia. Tässä ajassa mitä nyt elämme, me elämme rinnakkain me hyvät ja me pahat. Erottelu on mahdotonta. Jumalan valtakunta johtaa puhtaaseen seurakuntaan vasta maailman lopussa. ”

Voidaan ajatella, että tässäkin tulee esiin se, että tuomion aikaansaannoksena tulee puhdas seurakunta. Toisaalta saarnan 50 olisi voinut sijoittaa lupaus luokkaan, koska siinä puhutaan tuomion itseäänselvyydestä ja siitä, miten Jeesus ennustaa sen.

Kootusti merkittävimmät opilliset erot ilmenevät siinä, koetaanko viimeinen tuomio perustelluksi oikeudenmukaisuuden vai uskon kautta. Joko se voidaan perustella, tai siihen vain uskotaan. Usein on vaikea, ellei mahdotonta, perustella uskontojen väitteitä, kuten yllä mainittua Jumalan olemassaoloa tai Jeesuksen ylösnousemuksen todellisuutta. Siksi nämä tulokset ovat kuitenkin merkittäviä. Saarnoista ei olettaisi, että saisi kuvausta viimeisen tuomion syistä, mutta sittenkin saa. Toisaalta kaikki perustelut eivät ole vain julistusta Jumalan sanasta tai Raamatusta, vaan oikeudenmukaisuus perusteena menee argumentaatiossa jo syvemmälle ja on tarkempi. Toisaalta Jumalan sanan julistuskin on tärkeä, koska se näyttää, että asioita perustellaan juuri julistuksesta ja opista lähtien.

6.3 Ketkä pelastuvat?

Saarnat jakautuivat taulukon 6.3.1 mukaisesti eri luokkiin. Jälleen on mielenkiintoista havaita, että saarnat eivät puhu suoraan pelastuksesta. On myös mielenkiintoista havaita, että on saarnoja, joiden pelastuskäsitys on niin vaikeaselkoinen ja epämääräinen. Esimerkiksi saarna 14 kyllä sikäli puhuu pelastumisesta, mutta ei mene hirvittävän syvälle pohdinnoissaan. Saarnassa 14 sanotaan esimerkiksi:

” Kristillisen uskon perusväite on, että me saamme tällaisenamme olla Jumalan lapsia Jeesuksen Kristuksen tähden. Kastettuja Jumalan omiksi ja se omaksi ottaminen kestää. Samalla me olemme taimia. Jumalan tarhassa niin kuin tutussa lastenvirressä lauletaan, taivasta varten luotuja. ”

Voisi tulkita, että ”me”, ”me kastetut” tai mahdollisesti ”me kristityt” olemme tehtyjä taivasta varten. Mutta ei tämä silti sano siitä, miten pelastutaan. Se voidaan toisaalta tulkita, ettei meidän täydy tehdä mitään, mutta toisaalta se voidaan tulkita, että täytyy uskoa, koska sana ”me” voidaan

Pelastuskäsite	Saarnat	kaikkiaan saarnoja
ei mainintaa	5,6,9,10,12,13,16,23,25,27,28,39,43,44	14
usko	4,15,20,21,22,26,29,32,35,36,37,38,40,41,42,45,46	17
uskosta teot	7, 24, 47, 48	4
usko ja teot	3,17,19,31,34,49	6
muu	11,8,30,33,50	5
EOS	14, 18	2

Taulukko 6.3.1: Saarnojen jakautuminen pelastuskäsityksissä

määritellä monella tavalla.

Seuraavaksi käsittelen luokittain luokat usko, uskosta teot, usko ja teot sekä muu. Usko luokka koostuu saarnoista, joissa ensisijaisesti vain uskon näkyy ja esimerkiksi teot ovat joko erittäin vähän mukana tai niistä ei puhuta ollenkaan. Tämä voidaan tulkita joko siten, ettei tekoja tarvita tai siten niitä ei vain ole haluttu mainita. Kuitenkin opillisesti voimme ajatella saarnan joka tapauksessa edustavan ajatusta, etteivät teot ole merkittävä osa pelastumista.

Usko luokka on selvästi suurin. Saarnassa 26 esimerkiksi muutamassa kohdassa korosuu uskon ja erityisesti Jeesuksen merkitys:

” Tuomiosunnuntai kehottaa ja pakottaa nöyrytymään, sillä se pakottaa näkemää: En elä oikein, en pärjää omillani, en voi pelastua omilla teoillani tai elämäntapani perusteella. Tarvitsen pelastajaa, tarvitsen Kristusta. Tarvitsen armoa. ”

Tässä korostuu Kristuksen, eli Jeesuksen, tarvitseminen. Tietenkin on syytä miettiä liittyykö tarvitsemiseen usko. Itse tulkitseen ja olen tässä analyysissäni tulkinnut tämän tarkoittavat myös ”Tarvitsen uskoa Kristukseen”, vaikkei niin suoraan sanota. Tietenkin voisi tosin ajatella, että kaikkiin saarnoihin voisi lisätä vastaavan tekstin, mutta vain osassa olen tulkinnut sen kuuluvan kontekstiin.

Esimerkiksi luokan usko ja teot saarna 49 puhuu teoista seuraavasti:

” Kuulimme päivän evankeliumista, että tuomio on erottelua. Raamattu tuntee vain yhden oikeudenmukaisen ja reilun tuomion: se on tuomio tekojen mukaan. Se kuulostaa ehdottomalta, vaativalta. ”Totisesti, minkä kaiken te olette tehneet yhdestä näistä vähimmäistä veljistäni, sen te olette tehneet minulle.” – Tätä tuomiosunnuntaita vietetään sen takia, että tarvitaan edes yksi sunnuntai vuodessa, jolloin sanotaan selkeästi: usko ilman tekoja on kuollut. Elävä usko synnyttää aina tekoja, jotka koituvat lähimmäisten hyväksi. Usko aukaisee silmiä, usko avaa ymmärryksen ja usko saa meidät liikkeelle. ”

Toisaalta kontrastina luokan uskosta teot saarnassa 48 kerrotaan:

” Tuolla tuomiolla, josta tämän päivän epistolateksti kertoo, meille luetaan kyllä tuomio, mutta sen jälkeen Kristus astuu esiin ja sanoo: ”Hän on minun.” Silloin ansiottomalle luetaan hänen uskonsa ansioksi. – Hyvät työt ovat siten jumalasuhteen ulkoinen ilmenemismuoto. Siinä mielessä meidät todella tuomitaan tekojemme mukaan. ”

Eri luokkien edustajien välillä on opillisia eroja, vaikka tosin saarna 48 nostaa teot merkittäviksi pelastuksessa. Kuitenkin hän korostaa ansiottomien pelastusta, jolloin teot eivät voi ole pelastuksen

absoluuttinen edellytys. Saarnassa 49 puolestaan teoista on tullut pelastuksen absoluuttinen edellytys, vaikka usko on kaiken takana. Luokkajaon takana onkin erityisesti korostusero.

Vertailemalla nyt saarnaa 26 ja 49 on ilmeistä, että on ainakin ilmenevä opillinen ero. Vaikka tunnustuskirjat väittävät kertovan kirkon opin myös pelastuksesta ja teoista, niin silti saarnoissa on opillisiä eroja tämän asian suhteen. Onpa jopa niin, että on pappeja, jotka ilmaisevat saarnoissaan tätä monimutkaisuutta, kuten saarnassa 34:

” Jännite evankeliumien eri näkökulmissa [teko-opista ja uskon vanhurskaudesta] jää voimaan.

Ahdistus, joka tämän evankeliumin äärellä syntyy, johtakoon se meidät kaikki Kristuksen, armahtajan luokse. Jos hän onkin meidän tuomarimme, niin vielä enemmän hän on myös meidän puolustajamme niin tässä elämässä kuin viimeisellä tuomiolla. ”

Tässä mielessä kirkon sisällä on saarnoissakin näkyviä opillisiä kiistoja. Toisaalta pelastusoppiin lisää opillisiä eroja toivat myös luokan muu saarnat. Lisäksi esimerkiksi saarnassa 19, joka kuului usko ja teot luokkaan, korostettiin rukoilun ym. merkitystä. Toisaalta saarnassa 17 samasta luokasta korostettiin parannusta ja jakamista. Muu luokan saarnojen näkemykset pelastuksesta näkyvät taulukossa 6.3.2. Saarnat 8 ja 33 korostavat rakkauden merkitystä, vaikkakin eri kohteita kohtaan.

Saarnan numero	Saarnan opilliset korostukset ja vaatimukset pelastumiselta
11	valvominen ja valmiina olo
8	rakastaa ja pelätä Jumalaa
30	valvominen
33	rakkaus
50	tekojen mukaan tuomitaan, mutta usko pelastaa

Taulukko 6.3.2: Muu luokan opilliset näkemykset pelastuksesta

Saarna 33 ilmaisee lähimmäisrakkauden vaatimuksen seuraavasti:

” Siksi Kristus haluaa tänään kutsua meitä tarkistamaan oman elämämme suuntaa, sen tarkoitusta ja päämäärää: olenhan sillä arkisen rakkauden tiellä, jonka päämääränä kerran on pääsy sinne, missä ei enää tunneta talven tuulia eikä tuiskuja, missä ei enää kipuilla arkisen työn ja tuskan kanssa, vaan missä yhdymme iankaikkiseen kiitokseen ja Luojamme ylistykseen. ”

Saarnat 11 ja 30 määrittelevät pelastuksen kriteeriksi valvomisen. Saarna 11 muotoilee itsensä näin:

” Valppaus ja valvominen Herran päivän odotuksessa merkitsee Jeesukseen uskoville elämää verellä merkityn talon suojassa. Pelastava veri ei nyt ole uhrilampaan verta ovenpielessä, vaan sovintoverenä on Jumalan Pojan ristillä uhraama veri. ”

Huomaa, että verellä merkitty talo on viittausta VT:n kertomukseen Juutalaisten paluusta Egyptistä, jossa ne pelastuivat, joiden ovi oli merkitty verellä. Muiden esikoislapset kuolivat – kertomuksen mukaan¹.

Saarna 50 kuuluu muu luokkaan, koska sen ilmaisu on epäselvä ja se ei puhu uskon ja tekojen suhteesta vaan erilleen uskosta saadusta pelastuksesta ja viimeisen tuomion tekovaatimuksesta.

¹Tämä tarina on luvussa 2. Moos 2 ja kokonaisuudessaan Juutalaisten paluusta kertoo 2. Mooseksen kirjan alku.

Yllä on käsitelty lähinnä pelastusopin vaihtelevuutta koskien erilaisia tekoja – uskokin on teko. Toisaalta voidaan tarkastella, miten pelastuminen liittyy ihmisten ominaisuuksiin, ajatuksiin ja kuumiseen johonkin yhteisöön. Esimerkiksi tarkastelin, miten kristittyinä olo liitettiin pelastumiseen ja vaaditaanko kaste pelastukseen. Näitä en tosin tutkinut täysin ja en analysoinut kaikkia saarnoja. Analyysissäni on esimerkkejä kummastakin, miten jokin saarna korostaa kristittyinä olemista tai kastetta. Toisaalta olen ottanut kontrastiksi myös esimerkkejä, joissa näitä aspekteja ei mainita.

Näkemyks, että kristityt pelastuvat esiintyy ainakin saarnoissa: 14,8,11,26,29,41,50,(42,10). Saarnat 42 ja 10 ovat tulkinnanvaraisia. Saarnassa 29 ajatus kristittyjen pelastumisesta sanotaan seuraavasti: ”Jeesuksen takaisinpaluu on hyvä ja odottamisen arvoinen asia jokaiselle kristitylle. Vaikka se on maailmanloppu, on se kristitylle paremman ajan alku.” Toisaalta esimerkiksi saarnassa 13 ei edes mainita sanaa kristitty ja on muitakin. On tosin kysyttävä, mitä sana kristitty oikein tarkoittaa.

Kastettujen pelastuminen mainitaan ainakin saarnassa 14. Samalla lailla saarnassa 13 ja monissa muissa ei mainita asiaa. Saarnan 14 näkemys näkyy yllä olevasta sitaatista. Kastettujen lisäksi on mielenkiintoista havaita, että papit käyttävät sanaa ”me” monissa epäselvissä konteksteissa. Puhuu pappi: me kristityt, me kirkossa, me n.n. seurakunnasta. . . Emme voi tietää ja siksi onkin kiinnostavaa havaita, että jotkin saarnat puhuvat siitä, miten me pelastumme. Saarnassa 35 tämä ilmaistaan seuraavasti:

” Viimeisestä tuomiosta sanotaan virressä, että se on vihan ja pelon päivä. Mutta sitä se ei ole meille, jotka kuulumme taivaallisen valtiaan perheeseen. Sillä meitähän ei ole kutsuttu pelkoon eikä tuhoutumaan. Vaan meidät on kutsuttu pelastukseen ja taivaan juhleriemuun. ”

Tätä voi vertailla hyvin saarnaan 15:

” Jokaisessa kirkossa ja jokaisessa seurakunnassa täällä maan päällä on viisaita ja tyhmiä ”morsiusneitoja”. Todennäköisesti täälläkin [kirkon nimi]¹ kirkossa on tänään niitä, jotka ajattelevat olevansa kristittyjä, mutta eivät ikinä ole syntyneet Jumalan Hengestä ”

Pelastusopissa on monenlaisia ja merkittäviä opillisia eroja. Klassinen skaala uskon ja teko-opin välillä näkyy vieläkin, koska kuhunkin luokkaan, usko, uskosta teot sekä usko ja teot, saatiin saarnoja. Saarnojen sitaateista näkyy myös selvästi, että saarnojen julistama oppi pelastumisesta eroaa tässä tärkeässä kysymyksessä. Toisaalta voidaan havaita, että skaalan ulkopuolelle jää joitakin saarnoja, joilla on kullakin hyvin erilaisia korostuksia. Muutama saarna korostaa rakkauden vaatimusta. Toisen puolestaan vaativat valvomista. Näitä saarnoja ei voida ajatella sijoitettavan perinteiselle skaalalle uskoista tekoihin, koska niillä on niin poikkeukselliset korostukset.

Opillisia eroja ja opillista sisältöä monipuolistaa vielä se, että saarnaajat puhuvat varsin monella tavalla siitä, ketkä pääsevät taivaaseen. Nyt puhutaan juuri tarkalleen nimetyistä tai listattavista ihmisistä. Moni saarna mainitsee tavalla tai toisella, että kristityt pelastuvat. Toisaalta joissain saarnoissa puhutaan miten kastetut ja ”me” pelastutaan. Tämä on sikäli merkittävää, koska samalla, kun saarnaaja puhuu pelastetuista, hän puhuu myös kadotetuista. Samalla pappi saattaa sanoa, että muut kuin kristityt eivät pelastu. Mutta tällöinhän saarna tuomitsee ihmisiä kadotukseen, mitä papin ei tulisi tehdä.

6.4 Muita havaintoja

Saarnat hyödynsivät Raamattua eri tavoin. Aineistossani oli saarnoja, aineistossani enemmistö, jossa on vähän tai ei lainkaan viittauksia muuhun Raamatun kohtaan kuin sunnuntain evankeliumitekstiin

¹Nimi poistettu anonymitteen varmistamiseksi

(tai saarnatekstiin). Toisaalta myös evankeliumin teksin käytössä oli suuria eroja. Joku saarna eritteli tarkalleen evankeliumin sanan, kun toinen viittasi vain muutamaan sanaan. Esimerkiksi valvomisen sunnuntaissa oli saarnoja, joissa keskityttiin vain sanaan ”valvominen”, kun taas toiset analysoivat tekstin jae jakeelta.

Raamatun käytön lisäksi vaihtelua oli siinä, miten erityisesti evankeliumitekstiä tulkittiin ja hyödynnettiin. Yleisesti evankeliumitekstin viittaukset tukivat saarnan sisältöä ja pohdintaa. Onkin mielenkiintoista, miten tekstejä tulkitaan ja voidaanko tulkintapoja pitää kaikkia loogisesti valideina. Esimerkiksi Raamatullisilla teksteillä on aina konteksti ja niiden tulkitseminen kaikella tavalla ei ole täysin sallittua, kuten havaitaan, jos yritetään tulkita jaetta Matt. 25:29². Voikin kysyä, sisältyykö valvomisen sunnuntaihin kaikki aiheet kuten: rakkaus, ihmisen suhde Jumalaan, Jumalan läheisyys tai Jumalan lähettäminen.

7 Luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on monta aspektia. Ensinnäkin puhutaan sisäisestä ja ulkoisesta luotettavuudesta. Toisaalta tilastollisessa analysissä on aspekteina reliabiliteetti ja validiitti. Laadullisessa tutkimuksessa puolestaan esimerkiksi Mäkelän mukaan reliabiliteetin ja validiittia tärkeämpää on arvioida aineiston merkityksellisyys, yhteiskunnallinen tai kulttuurillinen paikka, aineiston riittävyys, analyysin kattavuus ja analyysin arvioitavuuden toistettavuus (Mäkelä 1992, Niemelä:60-64).

Tässä luvussa pyrin arvioimaan hieman tutkimuksen reliabiliteettia, validiittia, mutta ensisijaisesti Mäkelän esittämiä laadullisen tutkimuksen arviointia. Toisaalta arvioin myös hieman sisäistä ja ulkoista luotettavuutta. Arvioinnissa pyrin objektiivisesti tuomaan esiin faktoja sen sijaan, että väittäisin tutkimusta luotettavaksi tai oikeelliseksi.

Sisällöllistä luotettavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla reliabiliteettia ja validiittia, joita käsitellään alla. Ulkoista luotettavuutta puolestaan voidaan arvioida tarkastelemalla tutkimuksen aineiston monipuolisuutta ja yleistämisen loogisuutta. Yleistämisen onnistumista voidaan perustella sillä, että, jos jo 48 saarnan aineistossa voidaan havaita opillisia eroja, voidaan argumentoida, että on mahdollista havaita myös opillisia eroja kaikissa tietyn aikavälin aikana pidetyissä saarnoissa (tässä tutkimuksessa 1990- ja 2000-luku). On varsin loogista, että saarnoissa ja siten kirkon julistuksessa on opillisia eroja. Toisaalta tulisi myös arvioida opillisten erojen havaitsemisen luotettavuutta, mutta se kuuluukin jos sitten sisällölliseen luotettavuuteen.

Tutkimuksen reliabiliteettia heikentävät satunnaisvirheet. Olen itse suorittanut analyysin ja syytä on todeta, että jo aineiston laajuus on aiheuttanut sen, että osassa saarnoista on todennäköisesti jonkinasteisia tulkintavirheitä ja olisi syytä tarkistaa aineisto uudestaan. Olen pyrkinyt analyysissäni sitomaan havaintoni sitaatteihin, jotta on .

On syytä havaita, että olen saarnoja tulkinnut saarnoja subjektiivisesti. Tässä tulee esiin analyysin hermeneuttisia aspekteja, koska analyysin tulkitessa tekstejä sille tulee myös hermeneuttinen ulottuvuus. Hermeneuttisen metodin sääntöjä ovat mm. ne, että tutkijan pitää tulkita tekstiä omista

²Jokaiselle, jolla on, annetaan, ja hän on saava yltäkyllin, mutta jolla ei ole, siltä otetaan pois sekin mitä hänellä on.

lähtökohdista ja toisaalta tuntee aihe (P. ja A. Järvinen, 2000:208-209). Oma viitekehykseni on aktiivinen toiminta Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Saarnojen tulkinta irrallaan kontekstista heikentää reliabiliteettiä, koska konteksti vaikuttaa saarnojen tulkitsemiseen. Esimerkiksi mukulamessin ja tavallisen messun saarnat ovat rakenteeltaan ja sisällöltään hyvinkin erilaisia. Kontekstista irrallisuus vaikuttaa erityisesti siihen, että jos tutkimus toistetaan, niin saarnat, joilla on erilainen konteksti tuottavat erilaisia tuloksia.

Ennustevalidiutta ja sisällöllistä validiutta arvioidaan tämän tutkimuksen mittareista eli analyysistä ja kysymysrungosta. Kysymysrungon validiuttia tulisi pohtia erityisesti siitä näkökulmasta, että onko se riittävän laaja, sopiva ja ovatko kysymykset esitetty niiden käsittelyä vastaavasti. Kysymysten asettelu voi aina olla harhaan johtava. Tässä tutkimuksessa kysymyksiä oli analyysissä kymmenen. Kysymykset mielestäni vastaavat pelastuskäsityksestä esitettäviä kysymyksiä.

Tutkimuksen kokonaisvaltainen validiutti eli sen prosessivalidiutti ja siten tutkimusprosessin validiutti on haastava kysymys. Tätä voidaan arvioida tutkimuksen tarkkuuden kannalta. Ovatko tutkimuksen eri vaiheet selostettu riittävän tarkasti? Niemeläkin esittää tämän kysymyksen (2000). Analyysin edetessä on pyritty sitomaan havainnot ja tulokset aineistoon ja siten lisätä prosessivalidiuttia ja aineistolähtöisyyttä.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa on Mäkelän mukaan siis tärkeää analysoida aineiston merkittävyyttä, yhteiskunnallista ja kulttuurista paikkaa, aineiston riittävyttä, kattavuutta ja analyysin arvioitavuuden toistamista (Mäkelä 1992, Niemelä 2000:60-64).

Aineiston määrää arvioidessa ei ole yksikäsitteisiä kriteerejä (Niemelä, 2000:60-64; Pyörälän luento). Oikeastaan Pyörälä esittää, että laadulliselle tutkimukselle liian laaja aineisto on heikkous. Tutkimukseeni osallistui 26 pappia ja heiltä keräsin 50 saarnaa ja kokonaan analysoin 48. Aineisto on Pyörälän näkemyksiä ajatellen riittävä, koska hän esittää, että laadulliselle tutkimukselle voisi riittää jopa 10-30 haastattelun tai muun vastaavan aineisto. Aineiston keruussa korostuu myös toisaalta kylläntymismetodi, jossa aineistoa kerätään, kunnes se toistaa itseään (Niemelä, 2000:60-64; Pyörälän luento). Tätä metodiikkaa aineistossani ei hyödynnetty, vaikka niin suunniteltiin, koska aineistoa olisi kertynyt liikaa ja aineistoa analysoitiin vasta aineiston keruun jälkeen eikä sen aikana.

Tutkimuksen aineisto on tosin laaja laadulliselle tutkimukselle. Tämä on toisaalta hyvä ja toisaalta huono asia. Nimittäin toisaalta oli mahdollista saada suuri määrä monipuolisia havaintoja, mutta toisaalta kukin saarna analysoitiin liika nopeasti ja epätarkasti. Vaikka saarnoista voitiin analyysin perusteella saada tuloksia, olisi mielestäni ollut suotavaa koodata aineisto tarkemmin ja aineistolähtöisemmin, jotta olisi voinut saada tarkempia ja monipuolisia tuloksia.

8 Johtopäätökset

Tutkimuksen havainto on, että saarnoissa on monia opillisia eroja pelastusopissa. Erityisesti saarnojen näkemykset vaihtelevat siinä, ketkä pelastuvat, mitä tulisi tehdä jotta pelastuu, mitä tarkoittaa valvominen ja miksi tulee viimeinen tuomio. Saarnoista voitiin löytää monenlaisia näkemyksiä pelastumisesta. Osa saarnoista korosti, että pelkästään usko riittää pelastukseen ja tekoja ei välttämättä edes mainittu. Toisaalta toiset saarnat toivat esiin, että teoilla on merkitystä, mutta vain koska usko synnyttää teot. Osa saarnoista korosti, että ihminen pelastumisen välttämätön edellytys on teot ja usko. Lisäksi oli vielä saarnoja, jotka sanoivat, että ihminen pelastuu rakkaudesta. Toisten saarnojen mukaan taas ihminen pelastuu siitä, että se valvoo.

Moni saarna esitti, että kristityt pelastuvat. Toisaalta osa saarnoista esitti, että kastetut pelastuisivat tai epämääräinen ”me” pelastumme. On selvää jo, että saarnat puhuvat paljon erilaisista näkemyksistä, jotka eroavat ainakin osaltaan kirkon opista. Lisäksi se, että sanotaan tarkasti, että kuka pelastuu tarkoittaa myös sitä, että sanotaan tarkasti kuka joutuu kadotukseen. Joistain saarnoista voitiin selvästi tulkita, ketkä eivät pelastu ja ketkä pelastuvat.

Valvomisen käsitteen osalta oli monipuolisia ja erilaisia määritelmiä. Merkittäviä havaintoja on, että valvomiseen liitetään usko vain kahdeksassa saarnassa. Toisaalta vain muutamassa saarnassa korostuu arjen merkitys valvomisessa. Lisäksi vielä vain yksi saarna korostaa rohkeasti taistelua omaa pahuuttaan vastaan osana valvomista.

Merkittävimmät erot viimeisen tuomion perusteluissa oli, perusteltiinko viimeinen tuomio oikeudenmukaisuuden vai uskon kautta. Joko tuomio perustellaan tai se on vain uskon asia. Saarnoista ei olettaisi, että saisi kuvausta viimeisen tuomion syistä, mutta sittenkin osasta saa, vaikkei läheskään kaikista. Merkittävää tässä aiheessa oli myös, että moni sivuutti aiheen jotenkin, eikä puuttunut siihen.

Tutkimusta voisi kehittää huomattavasti laajentamalla aineistoa, jolloin olisi mahdollista käyttää tilastollista analyysiä tutkimuksessa ja saada yleistettäviä tuloksia saarnojen opillisen eron vaihtelusta ja sen riippumisesta eri muuttujista. Toisaalta jo tällaisella aineistolla voi saada paljon pohjustavaa työtä aikaan.

9 Pohdinta

Saarnojen opilliset erot ovat monimutkainen asia. Toisaalta voidaan ajatella, että nykyaikaisessa yhteiskunnassa saarnan ja uskonnon pitäisi sallia sopeutua yhteiskuntaan. Toisaalta uskonnon opin voisi ajatella pitävän olla pysyvä, koska, miten ”Jumalan sana” muuttuisi ajan myötä. On kuitenkin muistettava, että uskonnon asioiden tulkitseminen ja käsittely muuttuu. Mutta sitten, saako se muuttua.

Kirkon julistus kohtaa siis haasteellisen tulevaisuuden, kuten koko kirkko. On hyvä myös kysyä, mikä on kirkon paikka ja kirkon julistuksen paikka nykyaajan yhteiskunnassa. Toisaalta uskonto on positiivinen asia, koska se rohkaisee ja auttaa joitakin ihmisiä. Toisia taas uskonto vahingoittaa. Historian saatossa olemme nähneet, miten kristityt ja muutkin uskonnot toimittavat tuhoisia tekoja, jumalansa nimissä.

Onko uskonto vanhentunut ja onko kirkon oppi turhaa? Itse olen ehkä vanhoillinen, kun sanon, että kirkon pitäisi pitää kiinni opistaan. Onhan niin, että tämä on ainoa syy uskoa. En halua itse sanoa, että minun tulisi lopettaa uskoni, koska se aiheuttaa ongelmia tässä yhteiskunnassa. Ajattelen, että on tärkeää korostaa ja vahvistaa oppia, koska se voisi olla tukipyylvas monille yhteiskuntamme syrjäisille henkilöille. Uskonto antaa tukea. Uskonnon julistuksessa on ehkä juuri tärkeää, että välitetään tätä sanomaa. Alajärven kirkkoherra Hannu Kujala on sanonut kirkon julistuksesta:

” Meidän ensisijainen huolenaiheemme ei saa olla se, kuka ottaa sanan vastaan, kuinka moni uskoo ja kuka on Jumalalle kelvollinen. Se on asia, jonka Jumala viimeisenä päivänä arvioi. Vain sen pitäisi olla huolenamme, että me saarnaamme oikein ja runsaasti, että kokoamme Jumalan sanan

vaikutuspiiriin mahdollisimman paljon erilaisia ihmisiä ja että heitämme Jumalan sanan siementä sinnekin, missä sille näyttää olevan huonot kasvuedellytykset. ”

Viitteet

- [1] Tutkimustyön Metodeista
Tekijä: Järvinen P. ja A.
Kustantaja: Opinpajan kirja
Painopaikka: Tampere
Painovuosi: 2000
- [2] Teoksessa Saarnan käsikirja (toim. Jari Jolkkonen, Simo Peura ja Osmo Vatanen) artikkeli
Saarna kirkon perinteessä
Tekijä: Kotila, Heikki
Painovuosi: 2001
Kustantaja: Kirjapaja Oy, Helsinki
- [3] Teoksessa Teologia, Johdatus tutkimukseen (toim. Petri Luomanen) luku Käytännöllinen teologia
Tekijä: Lampela-Kivisto, Liisa
Kirjapaino: Edita Prima Oy
Painopaikka: Helsinki
Painovuosi: 2005
- [4] Uskonko niin kuin opetan? Seurakuntatyöntekijä uskon ja elämän ristipaineessa
Tekijä: Niemelä, Kati; Kirkon tutkimuskeskus
Painovuosi 2004
Kustantaja: Gummerus Kirjapaino Oy
- [5] Teoksessa Modernin teologian ensyklopedia (toim. Alister E. McGrath) artikkeli nimellä maail-
listuminen
Tekijä: W.S.F.Pickering Kustantaja: Kirjapaja Alkuperäinen julkaisuvuosi: 1993
- [6] Retoriikasta saarnaan, Tutkimus seurakuntasaarnojen retorisesta vaikuttavuudesta
Tekijä: Puro, Jukka-Pekka Kirkon tutkimuskeskus
Kustantaja: Gummerus Oy
Painovuosi 1998
Saatavilla esimerkiksi <http://www.ev1.fi/kkh/ktk/c55.pdf>
- [7] Saarinen, Anita & Puusniekka, . 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkko-
julkaisu].
Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto [ylläpitäjä ja tuottaja].
Saatavilla: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
Luettu: [21.11.2007]
- [8] Luento Helsingin Yliopistolta kurssilta Johdatus Laadullisen tutkimuksen metodologiaan
Luennon pitäjä: Pyörälä, Eeva
Luentomoniste ja luennon äänite saatavilla: <http://www.valt.helsinki.fi/yleope/kvali/kvali1.htm> [29.11.2007]

- [9] Vuoden 1992 Raamattu
Tekijänoikeudet: Kirkon keskusrahasto
Kirkolliskokouksen vuonna 1992 hyväksytty suomennos
Saatavilla esimerkiksi <http://www.nic.funet.fi/pub/doc/bible/fi/1992/>
- [10] Teoksessa Saarnan käsikirja (toim. Jari Jolkkonen, Simo Peura ja Osmo Vatanen) artikkeli
Saarna jumalanpalveluksessa
Tekijä: Sariola, Yrjö
Painovuosi: 2001 (julkaisuna 2001a tekstissä)
Kustantaja: Kirjapaja Oy, Helsinki
- [11] Jumalanpalveluksen käsikirja
Tekijä: Sariola, Yrjö
Kustantaja: Kirjapaja
Painovuosi: 2001 (julkaisu b tekstissä)
- [12] Teoksessa Saarnan käsikirja (toim. Jari Jolkkonen, Simo Peura ja Osmo Vatanen) artikkeli
Saarna nykyajassa
Tekijä: Tuomi, Arvi
Painovuosi: 2001
Kustantaja: Kirjapaja Oy, Helsinki
- [13] Saarnaa Sanaa, Sananjulistajan käsikirja.
Toimittanut: Vartiainen, Raija
Kustantaja: Kirjaneliö
Painovuosi: 1985
- [14] Galluptutkimus Suomalaisten uskonnollisuudesta ja uskonnollisista näkemyksistä
Gallup Ecclesiastica 2003 [elektroninen aineisto]. FSD2258, versio 1.0 (2007-06-11).
Saatavilla:
Espoo : TNS Gallup [aineistonkeruu].
Tampere : Kirkon tutkimuskeskus [tekijä].
Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2007
Luettu: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD2258/cbF2258.pdf>
- [15] Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon sivusto
<http://www.ev1.fi> [21.10.2007]
- [16] Kirkkojärjestys
Lainsäädännön tunnus 8.11.1991/1055 v. 1993
Saatavilla esimerkiksi <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
[21.10.2007]
- [17] Kirkkolaki
Lainsäädännön tunnus 26.11.1993/1054 v. 1993
Saatavilla esimerkiksi <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
[21.10.2007]
- [18] Kirkkokäsikirjat:
Evankeliumikirja, Jumalanpalvelusten kirja ja

- Kirkollisten toimitusten kirja
Kirkolliskokous hyväksyi kirjat vuosina 1999, 1999 ja 2003 vastaavasti
Saatavilla esimerkiksi <http://www.evl.fi/kkh/to/kjmk/kasikirjat.html> [21.10.2007]
- [19] Käsikirjakomitean Perustelut
Saatavilla esimerkiksi <http://www.evl.fi/kkh/to/kjmk/toim-kirja/perust.pdf>
- [20] Palvelkaa Herraa Iloiten, Jumalanpalveluksen opas (2000)
Kirkkohallituksen julkaisema vuonna 2000
Saatavilla esimerkiksi <http://www.evl.fi/kkh/to/kjmk/opas2/index.html>
- [21] Iso katekismus
Martin Luther vuonna 1529
Saatavilla esimerkiksi <http://www.evl.fi/tunnustuskirjat/ik/index.html>
- [22] Vähä katekismus
Martin Luther vuonna 1529
Saatavilla esimerkiksi <http://www.evl.fi/tunnustuskirjat/vahakatekismus.html>
- [23] Augsburgin tunnustus
Saatavilla esimerkiksi <http://www.evl.fi/tunnustuskirjat/augstunn.html>
- [24] Yksimielisyys ja Vanhan kirkon uskontunnustukset
Saatavilla: <http://www.evl.fi/tunnustuskirjat/index.html>
Luettu: 7.11.2007
- [25] Suomen Ev.lut. kirkon katekismus
Kirkolliskokous hyväksyi 1999
Saatavilla esimerkiksi <http://www.evl.fi/katekismus/>